

Temasektion

Har de skandinaviske ISIS-kvinder indtaget operative militære roller i Kalifatet?

Nøgleord

ISIS-kvinder, defensiv jihad, kvinders militære roller hos ISIS, krigsførelse, terrorisme

Resumé Denne artikel bidrager til de aktuelle diskussioner af, hvorvidt skandinaviske ISIS-kvinder har indtaget aktive roller i Kalifatet, ved at levere et overblik over den eksisterende forskning specifikt omhandlende kvinders operative militære roller hos ISIS. Således fokuserer artiklen på diskussionerne omkring, hvorvidt ISIS-kvinderne har deltaget i væbnet jihad som kvindelige krigere på slagmarken eller som selvmordsbombere. Desuden ses der nærmere på, hvad kvinderne har foretaget sig i det kvindelige moralpoliti Al-Khansaa, som er kendt for at være ekstremt brutale i deres håndhævelse af sharia, ligesom der har været diskussioner af, hvorvidt dannelsen af Al-Khansaa skal ses som et skridt mod, at kvinder kunne opnå en mere aktiv militant rolle hos ISIS. Artiklen konkluderer på baggrund af den eksisterende forskning, at det er stærkt tvivlsomt, at de skandinaviske ISIS-kvinder har været krigere i slagmarken eller selvmordsbombere. Derimod er det sandsynligt, at skandinaviske ISIS-kvinder har været en del af Al-Khansaa, hvor de har modtaget militær- og efterretningstræning.

Indledning

Aldrig før har så mange vestlige muslimske kvinder tilsluttet sig en salafi-jihadistisk gruppe i Mellemøsten, som da den tidlige leder af Islamisk Stat, Abu Bakr al-Baghdadi, i sommeren 2014 "kaldte på" muslimer fra hele verden til at opfylde deres religiøse pligt om at udføre *hijra* (dvs. udvandring) til Islamisk Stat

Henriette Frees Esholdt er ph.d. i sociologi fra Lunds Universitet, hvor hun siden 2017 har forsket i voldelig islamistisk ekstremisme. Esholdt har særligt interesseret sig for ISIS-kvinderne, pårørende til ISIS-affilerede personer, dynamikken mellem voldelig islamistisk ekstremisme og æresrelateret social kontrol samt metodiske udfordringer koblet til forskerpositionalitet og gennemførelse af "farligt" feltarbejde i forbindelse med at få adgang til førstehåndskilder i det salafi-jihadistiske miljø. Esholdt har tidligere publiceret i eksempelvis *Studies in Conflict & Terrorism* og udkommer i 2022 på Routledge med et antologibidrag, der belyser en gruppe svenske ISIS-affilerede online "søstre i troen" og deres uofficielle propagandanarrativer på sociale medier.

i Irak og Syrien (ISIS) (Peresin & Cervone 2015, 495, 598; Khelghat-Doost 2017, 19). I alt sluttede omkring 5000 kvinder sig på globalt plan til ISIS, hvoraf 1023 var vesteuropæiske kvinder (Cook & Vale 2018, 3-4, 14, 17). I en skandinavisk kontekst tilsluttede ca. 64 kvinder fra Sverige og 21 kvinder fra Danmark sig fra 2012 salafi-jihadistiske terrorgrupper i Syrien og Irak (hovedparten ISIS) (Swedish Defence University 2017, 6-7, 21, 82; Politiets Efterretningstjeneste 2018, 5). Desuden er det rapporteret, at 10 kvinder fra Norge tilsluttede sig ISIS (Cook & Vale 2018, 17).

Den store tilstrømning af vestlige kvinder til ISIS har ledt til såvel videnskabelige diskussioner (fx Winter 2018; Winter & Margolin 2017; Cottee & Bloom 2017; Pearson 2018b, Lahoud 2017; 2018), som offentlige debatter (fx Axelsson & Lynggaard 2021; Nørskov 2021; Nissen 2021) relateret til, hvor aktive ISIS-kvinderne har været i Kalifatet, mere specifikt om de har indtaget operative militære roller og eksempelvis deltaget i væbnede kampe og dermed kan udgøre en potentiel sikkerhedstrussel. I lyset af de aktuelle diskussioner i skandinavisk kontekst om, hvorvidt ISIS-kvinderne og deres børn, som i takt med Kalifatets fald har siddet tilbageholdt af kurderne i den nordøstlige del af Syrien, skal kunne returnere til deres vestlige hjemlande, er viden om ISIS-kvindernes udøvelse af vold i militære roller blevet endnu mere aktuel.

Spørgsmålet om, hvorvidt kvinder i salafi-jihadistiske terrororganisationer har deltaget i kamp, har forskningsmæssigt været diskuteret i årtier længe inden dannelsen af ISIS (fx Cook 2005; Knop 2007; Bloom 2011; Lahoud 2014). *Jihad* betyder groft set "at stræbe" og betoner enhver aktivitet foretaget af muslimer med henblik på at følge Guds vej (Sageman 2004, 1). Mens den såkaldte store jihad refererer til den ikke-voldelige, individuelle stræben efter at leve et godt muslimsk liv ved at følge Guds vilje og holde sig til islams fem søjler, refererer den lille jihad til den voldelige kamp for islam (Sageman 2004, 2). Man kan skelne mellem offensiv og defensiv krigsførelse (Sageman 2004, 2; Lahoud 2014, 781). Den klassiske doktrin om offensiv jihad (*jihad al-talab*) var forbundet med krig ført mod de vantros land (*dar al-kufr*) med henblik på at få de vantro til at indordne sig sharia (Sageman 2004, 2; Lahoud 2014, 781). Den offensive jihad var en kollektiv pligt (*fard kifaya*) for mænd med egnet fysik, der kun kunne udføres under kommando af en legitim leder (Sageman 2004, 2; Lahoud 2014, 781). Den klassiske doktrin

om defensiv jihad (*jihad al-daf'a*) indebærer derimod en individuel pligt (*fard ayn*) for alle muslimer – mænd, kvinder, børn og slaver – til at forsvare sig (enten gennem direkte kamp, økonomiske bidrag, velgørenhed eller bønner), når vantro angriber udefra og invaderer islams land (*dar al-islam*) og dermed truer eksistensen af islam (Sageman 2004, 2; Lahoud 2014, 780-781). Fordi det ikke først er muligt at søge om tilladelse til – eller afvente ordre til – at forsvare sig fra en legitim autoritet som fx en religiøs leder, eller for gifte kvinders vedkommende en ægtefælde, når behovet for defensiv jihad indtræder, er den defensive jihad en individuel pligt til at forsvare sig på eget initiativ (Lahoud 2014, 781).

Som Lahoud (2014, 782) har pointeret, har moderne salafi-jihadistiske organisationer dog omformet den defensive jihad fra en territorial orienteret doktrin pålagt den, som fysisk bor i islams land eller i nærheden, til et moderne globalt militært program. Således “kaldes” der på muslimer over hele verden til at forsvare sig (dvs. agere defensivt), idet Vesten menes at have kontrol over muslimske territorier, og dermed opfattes islam som under angreb (Lahoud 2014, 782). Selvom den klassiske doktrin om defensiv jihad faktisk pålægger kvinder en individuel pligt til at forsvare sig, herunder at deltage i væbnet kamp uden tilladelse fra en legitim autoritet, har jihadistiske ideologier, som Lahoud (2014) omhyggeligt har redegjort for, imidlertid ekskluderet kvinder fra at udføre denne pligt. Eksklusionen af kvinder fra deltagelse i kamp på slagmarken begrundes med, at det at bevæge sig ind på slagmarken i henhold til sharia vil medføre “ulovlig” omgang med mænd, medmindre de er ledsaget af en ægtefælde eller *mahram* (en mandlig slægtning, som kvinder skal ledsages af for at kunne begå sig i det offentlige rum) (Lahoud 2014).

I januar 2015 udkom ISIS-manifestet *Women of the Islamic State: A Manifesto on Women by the Al-Khansaa Brigade* (Winter 2015)¹, som angiveligt er udarbejdet af det kvindelige moralpoliti *Al-Khansaa* og kan betragtes som ISIS' officielle udpegning af kvinders roller i Kalifatet. I dette dokument fremgår det utvetydigt, at kvinder ikke har nogen plads i væbnet jihad og kun hypotetisk set i exceptionelle nødstilfælde må kæmpe (Winter 2015, 22). I stedet fremhæves rollerne som jihadistikone og -mor, idet “there was no responsibility greater for her than of being a wife to her husband” og “the purpose of her existence is the Divine duty of motherhood” (Winter 2015, 17-18). Blandt

¹ Manifestet var oprindelige på arabisk, men er oversat af Charlie Winter (2015) til engelsk.

forskere er der også bred enighed om, at ISIS-kvinderne primært har indtaget støttende roller som dydige koner, der skulle støtte op omkring deres mænd i kamp, sørge for husholdningen og være gode mødre for deres børn – den næste generation af jihadister, som de skulle opdrage i den “rette” tro og IS-ideologien (fx Saltman & Smith 2015; Peresin & Cervone 2015; Khelghat-Doost 2017; Speckhard & Ellenberg 2020). Moderfiguren har en ophøjet position i salafi-jihadismen, idet moderen både har givet liv til martyren og været martyrens første lærer i den salafi-jihadistiske ideologi (Fraihi 2018, 28).

Som flere har fremhævet (Khelghat-Doost 2017; Shapiro & Maras 2019, 93), begyndte ISIS at rekruttere kvinder ud af nødvendighed, fordi de behøvede kvinder for at kunne opfylde deres ønske om at skabe en islamisk “stat”. Således var kvinder i Kalifatet tvunget til at (gen)gifte sig, når de ankom som ugifte eller var blevet enker, fordi deres hellige krigermænd var døde på slagmarken, medmindre de ville leve indespærret i “guest houses” (*madhafa*) for ugifte ISIS-kvinder, der er blevet beskrevet som overfyldte og svære at overleve i (Speckhard & Yayla 2016, 122; Speckhard & Ellenberg 2020, 90, 107). ISIS’ indførelse af en striks kønssegregerende politik, som pålagde kvinder at være ledsaget af en mahram for at beskytte dem mod uønsket opmærksomhed og kontakt med andre mænd, har dog ifølge Vale (2019, 4) muliggjort en form for kvindelig “aktivisme” i Kalifatet. Som Khelghat-Doost (2017) har pointeret, har ISIS strategisk, gennem implementeringen af kønssegregerede parallelinstitutioner, etableret en mekanisme, gennem hvilken kvinder har kunnet inkorporeres i mere aktive roller i organisationen uden risiko for interaktion med mænd. Kønssegregerede parallelinstitutioner muliggjorde, at kvinder fik adgang til miljøer kun tilladt kvinder, hvormed kravet om at være ledsaget af en mahram blev overflødig.

Eksempler på mere aktive roller, som kvinderne hos ISIS kunne engagere sig i, kunne være arbejde i “statsinstitutioner”, fx inden for uddannelse, sundhed og administration, ligesom de kunne deltage i det kvindelige moralpoliti Al-Khansaa (Khelghat-Doost 2017, 2019). Kvinder, både dem, som befandt sig i ISIS-territoriet, og dem, der var “supporters” rundt omkring i verden uden for Kalifatet, har også indtaget aktive roller på internettets “frontlinje”, hvor de spredte propaganda, agerede mentorer og arbejdede med at rekruttere primært andre kvinder (fx Huey & Witmer 2016, 1; Huey et al. 2019, 450; Klausen

2015; Pearson 2018a, 852; Peresin & Cervone 2015, 504; Saltman & Smith 2015, 5-6). Klausen (2015, 15-16) har benævnt mobiliseringen af ISIS-affilierede² kvinder online i taktiske support-roller til ISIS-fremmedkrigere som “the Umm factor”. “Umm” betyder mor på arabisk og er velkendt som en term der har været ofte anvendt i alias navne blandt (vestlige) kvinder i den salafi-jihadistiske bevægelse (Lahoud 2014, 789; Klausen 2015, 16; Pearson 2018a, 857; Pearson & Winterbotham 2017, 62). Internettet er blevet beskrevet som “the engine of the female jihad” (Fraihy 2018, 24), som en uerstattelig del af “the battlefield” (Peresin & Cervone 2015, 503) og endda som “the new frontline” (Pearson 2018a). Online har “the jihadi-embracing sisters form a digital army” bestående af rekrutter og propagandister nemlig anvendt “the virtual pen”, ligesom mændene anvender sværdet (Fraihy 2018, 25).

Med henblik på at bidrage til de aktuelle samfunds- og forskningsmæssige diskussioner af, hvorvidt de skandinaviske ISIS-kvinder har indtaget aktive roller i Kalifatet, herunder hvorvidt de har indtaget operative militære roller, leverer denne artikel et overblik over den aktuelle forskningsbaserede viden og diskussioner på dette område. Mere konkret fokuserer artiklen på spørgsmålet om, hvorvidt de skandinaviske kvinder har deltaget i væbnet jihad som kvindelige krigere på slagmarken eller som selvmordsbombere, samt hvad deres roller hos det kvindelige moralpoliti Al-Khansaa har været. Kvinderne i Al-Khansaa er kendt for at være i besiddelse af våben og være ekstremt brutale i deres håndhævelse af sharia (fx Speckhard & Yayla 2016; Almohammad & Speckhard 2017), ligesom der har været diskussioner af, hvorvidt dannelsen af Al-Khansaa skal ses som et skridt i retning af at kvinder har kunnet opnå en mere militant rolle (Peresin & Cervone 2015, 502).

Jeg har valgt at fokusere på Al-Khansaa frem for andre ISIS-bataljoner bestående af kvinder, fordi majoriteten af Al-Khansaa bestod af “fremmede” vestlige kvinder fra Europa (Almohammad & Speckhard 2017, 4, 9). ISIS-bataljonen Al-Zarqawi bestod, ifølge Almohammad og Speckhard (2017, 4, 7, 14), også af vesteuropæiske kvinder. De pointerer dog, at der endnu ikke findes nogen dokumenterede felterfaringer fra medlemmerne af denne gruppe.³ Med fokus på aktive roller, der involverer operationel militær deltagelse, beskæftiger artiklen sig således ikke med andre aktive roller, der ikke direkte involverer udøvelse af fysisk vold, om end andre roller, som fx det at pro-

² Dvs. kvinder, som enten tilsluttede sig ISIS eller er ISIS-supportere uden for ISIS-territoriet.

³ Almohammad og Speckhard (2017) udpeger også de kvindelige ISIS-bataljoner Khadija Bintu Kwalid, Aumahat al-Moaminin og Bintu al-Azwar, som dog primært bestod af syriske og irakiske kvinder.

pagandere på nettet, også kan betegnes som aktive, der om ikke andet bidrager til at støtte op om vold. Da hensigten med artiklen specifikt er at bidrage til diskussionerne om de skandinaviske ISIS-kvinder, fokuserer artiklen på forskning relateret til de vestlige ISIS-kvinder og ikke på ISIS-kvinder fra fx Mellemøsten eller Asien. Dette fokus på ISIS-kvinder betyder også, at jeg ikke beskæftiger mig med Islamisk Stat i andre geografiske områder end Irak og Syrien, ligesom jeg heller ikke forholder mig til kvinder i andre salafi-jihadistiske terrororganisationer (fx al-Qaeda, Boko Haram⁴). Da artiklens formål er at skabe overblik over, hvad vi forskningsmæssigt ved om ISIS-kvindernes indtagelse af operationelle militante roller i Kalifatet, forholder artiklen sig heller ikke til spørgsmålet om kvindernes motivation eller "agency" i forhold til at indtage disse roller, dvs. deres evne til at træffe valg på baggrund af deres egen frie vilje (Bloom & Lokmanoglu 2020, 4).

I det følgende gives først et overblik over den tidligere forskning om vestlige ISIS-affilierede kvinder fra et metodisk udgangspunkt, med henblik på at synliggøre hvor metodisk udfordret denne forskning er og dermed det grundlag, som resultaterne fra den eksisterende forskning bygger på. Derefter følger en gennemgang af den eksisterende forskning omhandlerende vestlige ISIS-kvindes indtagelse af operationelle militante roller. I første del af denne gennemgang fokuseres konkret på spørgsmålet om kvinders deltagelse i væbnet jihad som kvindelige krigere på slagmarken eller som selvmordsbombere, mens anden del fokuserer på kvinders roller hos det kvindelige moralpoliti Al-Khansaa. Kapitlet afsluttes med en konklusion, hvor spørgsmålet om, hvorvidt de skandinaviske ISIS-kvinder har indtaget operative militære roller, søges besvaret på baggrund af den aktuelle forskningsbaserede viden på området.

4 Det bør i denne sammenhæng dog nævnes, at Boko Haram i marts 2015 erklærede sit troskabsløfte til Islamisk Stat og således er blevet beskrevet som Islamisk Stats affilierede i Vestafrika, ligesom at Boko Haram er kendt som en terrororganisation, der har anvendt kvinder og piger som selvmordsbombere (Winter & Margolin 2017, 23; Bloom & Lokmanoglu 2020, 8-9; Pearson 2018b).

Tidligere forskning om vestlige ISIS-affilierede kvinder – de metodologiske udgangspunkter

Forskere har i årevis påpeget, at islamistiske radikaliserings- og terrorismestudier lider af massive problemer med at få adgang til at generere primærdata fra førstehåndskilder, dvs. personer involveret i islamistiske terrororganisationer (fx Horgan 2008; Lum et al. 2006; Sageman 2014). Specifikt i forhold til ISIS-kvinder betyder de alvorlige problemer med at få adgang til feltet, at

kun få forskere er lykkedes med at generere primærdata fra kvinder, som tilsluttede sig ISIS, enten baseret på traditionelle ansigt-til-ansigt-forskningsinterviews (fx Speckhard & Yayla 2016; Speckhard & Ellenberg 2020) eller på forskningsinterviews gennemført over sociale medier eller krypterede messaging-programmer (Narvest et al. 2016). I denne sammenhæng bør det nævnes, at Speckhard og Ellenberg (2020, 83-88) i deres store interviewstudie (2015-2019) af 220 afhoppere, returnerede eller fængslede ISIS-medlemmer (182 mænd og 38 kvinder fra 35 nationaliteter) om, hvad de har bevidnet i Kalifatet, angiver at have gennemført nogle af disse interviews i Danmark. Det fremgår dog ikke klart af deres undersøgelse, om de interviewede i Danmark var kvinder eller om de var danske statsborgere. Det fremgår heller ikke af deres undersøgelse om der var kvinder fra andre skandinaviske lande blandt de interviewede.

Andre forskere har lykkedes med at generere primærdata om ISIS-kvinderne fra sekundærkilder gennem en såkaldt miljøbaseret tilgang, hvor de har interviewet pårørende eller andre personer i det sociale miljø omkring ISIS-kvinderne (fx Pearson & Winterbotham 2017; van San 2018), hvoraf nogle også er fra skandinaviske lande (Aasgaard 2017a; Larsen 2020; Jørgensen & Esholdt 2021). Forskere har dog for nylig også rapporteret om metodiske vanskeligheder med at generere denne type af data (Esholdt & Jørgensen 2021; Jørgensen & Esholdt 2021; Aasgaard, 2017a; Larsen, 2020; van San 2018). Konkret i en skandinavisk kontekst betyder problemerne med adgang til feltet, at der aktuelt ikke findes forskning baseret på forskningsinterviews med ISIS-kvinderne selv, ligesom der aktuelt kun findes en videnskabelige artikel (Aasgaard 2017a), som berører erfaringerne fra pårørende til kvinder med skandinavisk baggrund som tilsluttede sig ISIS.

Langt størstedelen af de empirisk baserede studier, som forsøger at forstå de radikaliseringsprocesser, der ledte til vestlige kvinders tilslutning til ISIS, såvel som deres roller i ISIS-territoriet, er baseret på sekundærdata. Denne forskning har blandt andet studeret "open sources" som retsdokumenter, officielle pressemeddelelser, blogs m.m. (fx Spencer 2016; Shapiro & Maras 2019). Mere hyppigt fokuserer denne forskning på ISIS-propaganda, hvor der skelnes mellem officiel ISIS-propaganda produceret af terrororganisationer og uofficiel propaganda produceret af individer (fx "supporters") (Gustafsson 2015, 13). Forskere, som har fokuseret på officiel ISIS-propaganda om-

handlende kvinder, har i deres analyser fokuseret på magasinerne *Dabiq*, *Al-Naba* eller *Rumiyah* (fx Musial 2016; Aasgaard 2017b; FOI 2018; Winter 2018; Winter & Margolin 2017; Lahoud 2018) eller ISIS-manifestet *Women of the Islamic State: A Manifesto on Women by the Al-Khanssaa Brigade* (Winter 2015).

Forskere, som har studeret uofficiel propaganda, har typisk undersøgt sociale medier-kontoer tilhørende ISIS-affilierede kvinder (Huey et al. 2019; Huey & Witmer 2016; Klausen 2015; Pearson 2018a; Saltman & Smith 2015; Hoyle et al. 2015; McDonald 2018; Esholdt forthcoming). De få sociale medier-studier af ISIS-affilierede kvinder har indtil videre primært fokuseret på kontoer på engelsk og på kvindernes hjemlande som Storbritannien, Holland, Frankrig, Canada, Østrig og USA (Huey et al. 2019; Huey & Witmer 2016; Klausen 2015; Pearson 2018a; Saltman & Smith 2015; Hoyle et al. 2015; McDonald 2018). Esholdt (forthcoming) har dog foretaget et studie af en gruppe svenske ISIS-affilierede "søstre i troen" på de sociale medier. Det bør også fremhæves, at Jacobsen (fx 2016; 2019) har været en pioner med hensyn til at undersøge kvindespecifik salafi-jihadi-propaganda online i en skandinavisk sammenhæng, om end studierne ikke direkte er baseret på data fra ISIS-affilierede kvinder selv, men på sociale medier-konti tilhørende danske pro-salafi-jihadiske organisationer⁵.

Udover de ovenfor nævnte studier af ISIS-kvinderne baseret på sekundær data, har en gruppe forskere, primært inden for de såkaldte kritiske terrorisme-studier (critical terrorism studies), foretaget diskursive analyser af, hvordan ISIS-kvinder ud fra kønnede, etniske og racebaserede stereotyper misrepræsenteres som eksempelvis skrøbelige, forvirrede, narrede, og "hjernevaskede" ofre i medier og policy-analyser, samt i hvad de anser for "mainstream" radikaliserings- og terrorismestudier (fx Gentry 2020; Sjøberg 2018; Martini 2018; Jackson 2019).

Alt i alt, grundet de fortsatte problemer med at få adgang til at generere primærdata baseret på førstehåndskilder, er den forskningsbaserede viden om ISIS-kvinderne stadig begrænset.

Har de skandinaviske ISIS-kvinder indtaget operative militære roller i Kalifatet?

Nedenfor følger en gennemgang af den eksisterende forskning om ISIS-kvindernes indtagelse af operationelle militante roller

⁵ Disse er Kaldet til Islam, Muslimske Ungdomscenter, Islamisk Kulturcenter. For en beskrivelse af, hvordan disse organisationer er identificeret som salafi-jihadistiske, se Jacobsen 2016, 168-169.

i Kalifatet. I den første del fokuseres på diskussionerne af, hvorvidt kvinder har deltaget i væbnet jihad som kvindelige krigere på slagmarken eller som selvmordsbombere, mens anden del fokuserer på kvinders roller hos det kvindelige moralpoliti Al-Khansaa.

Kvinder kan deltage i væbnet jihad i exceptionelle nødstilfælde

Som nævnt fastslås det utvetydigt i manifestet *Women of the Islamic State: A Manifesto on Women by the Al-Khanssaa Brigade* (Winter 2015), at kvinder kun må deltage i væbnet jihad i ekstraordinære nødsituationer. Dette kan komme på tale:

... if the enemy is attacking her country and the men are not enough to protect it and the imams give a fatwa for it, as the blessed women of Iraq and Chechnya did, with great sadness, if the men are absent even they are present (Winter 2015, 22).

Selvom ISIS med manifestet om kvinders roller tydeligt proklamerer, at kvinder kun kan deltage i væbnet jihad i særlige nødsituationer, hvis der ikke er nok mænd til at beskytte det ISIS-kontrollerede territorium fra fjenden, og en religiøs leder har udsendt en *fatwa*, der godkender dette, er der alligevel uenighed blandt forskere om ISIS-kvindernes militære deltagelse. Efter udgivelsen af Al-Khansaa-manifestet i januar 2015 floredede der, ifølge Winter (2018, 8), et lignende dokument online blandt ISIS-supportere fra medievirksomheden Zura Foundation, der er pro-ISIS⁶. Dette dokument fastslog, at det hverken er ønskeligt eller tilladeligt for kvinder at tilslutte sig væbnet jihad, men at dette kan komme på tale i defensive situationer, hvor der ikke er tilstrækkeligt med mandlige krigere til at forsvare sig mod et fjendtligt angreb (Winter 2018, 8-9). Dokumentet foreslog imidlertid også, ifølge Winter (2018, 9), at kvinder skulle forberede sig på, at sådanne situationer kunne opstå, ved at deltage i våbentræning samt håndtering af sprængstoffer.

Ideen om, at kvinder skulle forberede sig på at forsvare sig mod et fjendtligt angreb, genopstod ifølge Winter og Margolin (2017, 24) og Winter (2018, 9) i december 2016 i artiklen "I will Die While Islam Is Glorious" i ISIS' officielle avis *Al-Naba*⁷. Her blev kvinder opfordret til at være i hjemmet, hvorfra de kunne

6 Winter refererer til en række egen oversatte udlægninger af dokumentet (se Winter 2018, 8-9).

bidrage til jihad som koner og mødre, men alligevel blev det pointeret, at væbnet jihad er “just as necessary” for kvinder som for mænd “if the enemy enters [the woman’s] abode” (Winter & Margolin 2017, 24; Winter 2018, 9). Som Winter (2018, 9) bemærker, anvendes i denne sammenhæng det arabiske ord *bayt* om kvindens hjem, som han i denne kontekst mener skal tolkes bredere som et geografisk område og ikke blot bogstaveligt som kvindernes bolig. Hermed skal udsagnet, ifølge Winter, forstås som en påmindelse om den klassiske doktrin om defensiv jihad, hvor kvinder har pligt til at forsvare sig, når fjenden invaderer islams land. Første gang nogle defensive omstændigheder, der kunne legitimere kvinders deltagelse i væbnet jihad, forestod, var ifølge Winter og Margolin (2017, 24) og Winter (2018, 10) i juli 2017, hvor ISIS-propagandamagasinet *Rumiyah*⁸ proklamerede for sine kvindelige læsere, at tiden var moden til, at de skulle tage deres støtte til Kalifatet til det næste trin:

... rise with courage and sacrifice in this war as the righteous women did at the time of the Messenger of Allah, not because of the small number of men but rather, due to their love for jihad, their desire to sacrifice for the sake of Allah, and their desire for Jennah. Among those blessed women were Umm Amarah Nasibah Bint Kab al-Ansariyyah. Adh-Dhahabi reported she witnessed [the battles of] Uhud, Hdaybiyah, the day of Hunayn, and the day of Yamamah. She fought with courage and her hand was cut off in battle, and the Messenger of Allah said about her, “Indeed the status of Nasibah Bint Kab today is better than the status of so-and-so and so-and-so” (Siyar Alam an-Nubala) (fra “Our Journey to Allah” i *Rumiyah* XI, s. 15 i Winter 2018, 10).

Winter og Margolin (2017, 24) hæfter sig ved udtalelsen om, at kvinder skal rejse sig med mod og ofre sig i krigen mod fjenden, ikke på grund af manglen på mænd, men på grund af deres kærlighed til jihad. De hæfter sig også ved referencerne til rettroende kvinder som Umm Amarah, en af Profeten Muhammads kvindelige ledsagere, som siges at have forsvaret ham under “the Battle of Uhud” (Winter & Margolin 2017, 24). Citatet vidner, ifølge Winter og Margolin (2017, 24) og Winter (2018, 10) om, at ISIS-supportere opfordres til at gå i fodsporene på Umm Amarah og tage til slagmarken, hvorfor det er et “call-to-arms” eller i det mindste et signal til de kvindelige læsere om, at de skal forberede sig på at blive “kaldt på” og deltage i væbnet jihad for

7 Winter refererer til “I will Die While Islam Is Glorious” (Winters oversættelse), *Al-Naba* issue LIX, December 2016, 15.

8 Winter refererer her til “Our Journey to Allah”, *Rumiyah* issue XI, 12-15.

ISIS. Således konkluderer Winter og Margolin (2017, 24), at ISIS med proklamationerne i både *Al-Naba* og *Rumiyah* på dette tidspunkt har defineret jihad som defensiv, og i det mindste retorisk har løftet sit forbud mod kvinders deltagelse i væbnet kamp.

Simon Cottee og Mia Bloom (2017) forholder sig stærkt kritiske til denne udlægning og fastslår, at Winters og Margolins fortolkninger af udsagnene i *Al-Naba* og *Rumiyah* på ingen måde kan betragtes som uofficielle ISIS-udmeldinger. De kritiserer Winter og Margolin for at foretage søgte fortolkninger, som skævvrider propagandamagasinerne altoplysende hovedbudskab om, at kvinders rolle er at være koner og mødre. Ifølge Cottee og Bloom (2017) er Winters fortolkning af det arabiske *bayt* i *Al-Naba* som et bredere geografisk område en fejlfortolkning ligesom analogien mellem referencerne i *Rumiyah* til de rettroende kvinder, som ledsagede profeten Muhammad, og påstanden om, at det nu er tilladt kvinder at deltage i væbnet jihad. Ifølge Cottee og Bloom (2017) skal referencerne til de rettroende kvinder på Muhammads tid blot ses som en formaning om at følge de rettroende kvinder, som ledsagede profeten, som moralske eksempler og ære dem for deres mod og ofre. Ligeledes fastslår Lahoud (2017, 69; 2018, 19), at ISIS anerkender og hylder de kvindelige krigere, som deltog i kamp på profeten Muhammads tid, men at ISIS ikke har tilladt kvinder at gøre det samme. ISIS-afhoppere og andre informanter, interviewet af Speckhard og Yayla (2015, 111; 2016, 229) har også rapporteret, at ISIS ikke anvendte kvinder som krigere. Dette har endvidere fået forskere til at pointere, at det er misledende og upræcist at benævne ISIS-kvinder som fremmedkrigere (Swedish Defence University 2017, 21).

Flere forskere (fx Winter & Margolin 2017, 23; Cottee & Bloom 2017; Pearson 2018b, 45) har kommenteret på, at medier som BBC, The Independent og The Telegraph i juli 2017 rapporterede om, at et irakisk TV-hold havde filmet, at en kvinde med et mindre barn i favnen havde gennemført et selvmordsbombeangreb i Mosul ved at detonere en eksplosiv vest gemt under hendes hijab. Ifølge medierne døde kvinden og barnet, mens nogle irakiske soldater og civile blev såret. Ifølge Cottee og Bloom (2017) rapporterede The Telegraph, at angrebet var udtryk for ISIS' desperation, og at ISIS' brug af kvindelige selvmordsbombere ikke var ny, idet der i de to foregående uger mentes at have været "more than 20 female suicide bombers

hiding among civilians” (Cottee & Bloom 2017). Kilden, som *The Telegraph* havde anvendt, var den irakiske løjtnant Sami al-Aridi, som på *Iraqi News* – et medie, som Cottee og Bloom bemærker ikke er kendt for sin præcision – havde sagt: “The [ISIS] women are fighting with their children right beside them” (Cottee & Bloom 2017). Siden bredte påstanden om “the ISIS all-female suicide squad”, som Cottee og Bloom ironisk udtrykker det, sig til flere vestlige medier, som for eksempel *The Times*, som rapporterede, at alene i juni 2017 havde 38 ISIS-kvinder angrebet civile og de irakiske styrker i Mosul (Cottee & Bloom 2017). Mens Winter og Margolin (2017) ikke betvivler, at der siden 2017 er sket et strategisk skift i den officielle ISIS-politik omkring kvinders deltagelse i væbnet jihad, stiller Cottee og Bloom (2017) sig imidlertid stærkt kritiske til dette synspunkt og understreger, at idéen om den kvindelige ISIS-selv-mordsbomber er “almost entirely fictitious”, samt at “the idea of the female badass sells. It provides yet another sensational twist in the ISIS horror show”.

Om end Cottee og Bloom (2017) såvel som Pearson (2018b, 45-46) medgiver, at rapporteringerne kan være sande, understreger de, at det vil være uklogt ukritisk at tage dem for gode varer. Ifølge Pearson (2018b, 46) har mediers besættelse af myter om voldelige, kvindelige “jihadister” tidligere ledt til falsk alarm⁹. Pearson (2018b, 46) pointerer også, at selvom Islamisk Stats forgænger al-Qaeda i Irak (AQI) anvendte kvindelige selvmordsbombere under Abu Musab al-Zarqawi, lukkede al-Baghdadi effektivt dette kapitel i IS’ historie, da han i februar 2015 igangsatte Jordans henrettelse af den sidste fængslede (mislykkede) selvmordsbomber fra al-Qaeda-tiden, Sajida al-Rishawi¹⁰. I stedet udvidede ISIS under al-Baghdadi al-Qaedas strenge kønnede ideologi, hvor kvinder var i en underordnet hierarkisk-dikotomisk magtposition i forhold til mænd, og mænds martyrdom stod centralt (Lahoud 2017; Pearson 2018b, 46). Cottee og Bloom (2017) hæfter sig særligt ved ISIS’ tavshed omkring de påståede selvmordsangreb i sommeren 2017, idet ISIS normalt ikke tøver med at publicere information om deres “martyrdom operations”:

But nowhere on its social media, encrypted platforms or internal discussions has ISIS acknowledged the use of female suicide bombers – no images of burqa-clad warriors, no infographics in which they take credit for inflicting damage on the enemy” (Cottee & Bloom 2017).

9 Pearson (2018b, 46) nævner i denne sammenhæng eksempelvis fejlagtige rapporteringer om en kvindelig selvmordsbomber i Paris i 2015: “Paris Attacks: Woman was Not Suicide Bomber in Raid”, BBC, 20. november 2015.

10 Der kan læses mere om dette i fx Warrick 2015.

En syrisk, mandlig ISIS-afhopper, som Speckhard og Yayla (2016, 15, 229) har interviewet mellem september 2015 og maj 2016 har dog fortalt, at ISIS anvendte kvinder som selvmordsbombere. Det var første gang, Speckhard hørte beretninger om kvindelige ISIS-selvmordsbombere, som ikke kom fra uspecifikke nyhedsrapporteringer. I Almohammad og Speckhards (2017, 14) redegørelse over de operationelle rangordner og operative roller for ISIS-kvinder fremgår også, at kvinderne i Al-Zarqawi-bataljonen, som også omfattede kvinder fra Vesteuropa, fra midten af april 2017 blev set gående rundt offentligt iført eksplosive veste. Speckhard og Ellenberg (2020, 101, 107-108) har i deres interviewstudie af afhoppere, returnerede eller fængslede ISIS-medlemmer, som blandt andet omfatter 38 kvinder, endvidere rapporteret, at en af disse kvinder har indtaget en rolle som selvmordsbomber. Ved et nærmere eftersyn bliver det imidlertid klart, at der er tale om en kenyansk kvinde, som Speckhard (2018) tidligere har rapporteret om. Ifølge Speckhard (2018) fandt kvinden sammen med en voldelig islamistisk indisk mand online, som hun planlagde at tilslutte sig ISIS sammen med, med henblik på at de begge skulle være selvmordsbombere og indtage paradiset sammen. Om end kvinden blev idømt 2,5 års fængsel i Kenya for terrorisme, er der tale om en kvinde, som aldrig konkret har befundet sig i ISIS-territorium og dermed aldrig har formået at realisere sine planer om at blive selvmordsbomber.

Speckhard og Yayla (2016, 230-231) samt Almohammad og Speckhard (2017, 2) har dog også rapporteret om en ISIS-kvinde, der, dog udenfor Kalifatet, har ageret som selvmordsbomber. Der er tale om ung russisk kvinde, Diana Ramazova, som 6. januar 2015 gennemførte et selvmordsangreb uden for ISIS-territorium med to håndgranater ved en politistation i Istanbul, efter at hendes mand, en norsk borger med tjetjensk oprindelse, blev slået ihjel, mens han tjente ISIS (Speckhard & Yayla 2016, 231; Almohammad & Speckhard 2017, 2). Ifølge Almohammad og Speckhard (2017, 2-3) er det ikke bekræftet, at ISIS indsatte Ramazova, og ISIS har aldrig offentligt taget ansvar for angrebet. De hæfter sig dog ved, at hun inden angrebet havde råd til at tage en taxa hele vejen fra den syriske grænse til Istanbul, hvor hun også boede på hotel. De mener også, at det er plausibelt, at Ramazovas sorg over at have mistet sin mand kan have været medvirkende faktor til, at hun frivilligt har tilbudt at stille op til missionen, så hun slap for at skulle gifte sig igen med en ny ISIS-kriger (Almohammad & Speckhard 2017,

3). Hvis hun opererede for ISIS, vil hun ifølge Almohammad og Speckhard (2017, 3) være en af de første ISIS-relaterede kvindelige selvmordsbombere til at operere uden for ISIS-territorium. Forskere (Speckhard & Yayla 2015b; 2016) har tidligere påpeget, at ISIS begrænsede deres rekruttering af kvindelige selvmordsbombere til "lokale" kvinder (dvs. ikke-vestlige kvinder). Almohammad og Speckhard (2017, 3) har dog pointeret, at manglen på "intelligence information" og det faktum, at det hidtil kun er lykkedes et mindre antal kvinder at flygte fra ISIS, har betydet, at kvinders roller – inklusive de vestlige kvinders – muligvis er blevet forskningsmæssigt misrepræsenteret.

Idéen om, at ISIS var strengt imod kvinders deltagelse i voldelig jihad, udfordres også, ifølge Winter (2018, 10) og Vale (2019, 5), i oktober 2017 i artiklen "The Obligation on Women to Engage in Jihad against the Enemies" i *Al-Naba*.¹¹ Ifølge Vale (2019, 5) skal artiklen ses som udtryk for, at ISIS "openly called for women to participate in jihad". Winter (2018, 10) mener også, at det af artiklen fremgår, at kvinder er forpligtet til at engagere sig i jihad, hvilket retfærdiggøres med henvisning til kvinderne, som kæmpede på profeten Mohammads tid, hvis fodspor pro ISIS-kvinder opfordres til at følge. Ifølge Winter (2018, 11) kommer i de efterfølgende numre af *Al-Naba*¹² desuden en serie af follow-up-artikler, som gentager behovet for, at kvinder kopierer deres forfædre og engagerer sig i væbnet kamp.

Da videoen "Inside the *Khilafah 7*"¹³, produceret af ISIS' officielle mediecenter al-Hayat, i februar 2018 spredte sig på Telegram, betvivlede heller ikke hverken Winter (2018, 11) eller Vale (2019, 5), at ISIS havde indsat kvinder i slagmarken. Ifølge Winter (2018, 11) var dette endvidere en situation, som ISIS i årevis havde antydnet kunne indtræffe. Videoen viste ifølge forskere (Winter 2018, 11; Lahoud 2018, 21; Vale 2019, 5) optagelser af, hvad der i det mindste lignede kvindelige krigere iført *abayas* i det østlige Syrien. Kvinderne blev i videoen refereret til som "chaste *mujahid*", som ifølge fortælleren i videoen er:

... journeying to [their] Lord with the garments of purity and faith, seeking revenge for [their] religion and for the honour of [their] sisters imprisoned by the apostate Kurds (Winter 2018, 11).

Selvom Winter (2018, 11) selv påpeger, at der ikke er garanti for, at krigerne i videoen faktisk er kvinder, understreger han alligevel, at kvinders betydning i videoen ikke kan overvurderes.

11 Winter henviser til "The Obligation on Women to Engage in Jihad against the Enemies", *Al-Naba* issue C, Oktober 2017, 11.

12 Winter henviser til "Stories of the Jihad of Women I", *Al-Naba* issue CIII, Oktober 2017.

13 Forskere henviser til "Inside the *Khilafah 7*", Al-Hayat Media Center, 7. februar 2018.

Ifølge Winter (2018, 11, 13) er videoen udtryk for, at ISIS tillader kvinders engagement i væbnet jihad, og at ISIS utvivlsomt har løftet sit forbud mod brugen af *mujahidat* (kvindelige jihadi-krigere) i slagmarken. Selvom det taktiske skift udtrykt i videoen, ifølge Winter (2018, 12), ikke manifesterede sig i en massemobilisering af kvindelige krigere, vil den strategiske efterklang af dens budskab have langsigtet indvirkning, idet ISIS med videoen bevægede sig ind i et område, ingen jihadistisk organisation tidligere har vovet, hvormed den potentielle trussel fra kvindelige jihadister ikke må undervurderes. Ganske vist integrerede al-Qaeda, Boko Haram og Chechen Riyad us-Salihin Brigade kvinder i deres krigsindsats, men kun som asymmetriske værktøjer, dvs. at de blev brugt i terroroperationer eller selvmordsbombninger, mens konventionelle krigere altid var mænd (Winter 2018, 12). Kvinderne i "Inside the khilafah 7" – eller hvad der skulle se ud som kvinder – var hverken terrorister eller selvmordsbombere, men fremstod i stedet som konventionelle slagmarkkrigere og dermed som et supplement til – og ikke en afvigelse fra – ISIS' militære maskineri (Winter 2018, 12-13). Både Winter (2018, 13) og Lahoud (2018, 22) er enige om, at de kampe, som "kvinderne" i videoen kæmpede, ikke var defineret som defensive. I stedet markerede de, som fortælleren i videoen angav, "the beginning of a new era of conquests for the *khilafah*" (Winter 2018, 13), hvilket ifølge Lahoud (2018, 21-22) angiver, at de opererede under krigsførelsesstrategien offensiv jihad. Eftersom kvinder ifølge den klassiske doktrin om offensiv jihad er ekskluderet fra krigsførelse, er det ifølge Lahoud (2018, 21-22) dog tvivlsomt, at videoen skal ses som udtryk for, at ISIS tillader kvinder at kæmpe på slagmarken. I stedet pointerer hun (Lahoud 2018, 22), at det er muligt, at ISIS "is too embarrassed to admit that it has lost its territorial caliphate and is now in a defensive phase, but this editorial faux pas may prove ideologically costly for the group". Ifølge Lahoud (2017, 61) vil det at tillade kvindelige krigere på slagmarken, hvormed kvinder ville kunne "explore their *eros*", nemlig være et langt større tab for ISIS end krigen mod de "vantro".

Mens Peresin og Cervone (2015) har påpeget, at kvinderne, som tilsluttede sig IS på sociale medier, identificerede sig som migranter (*muhajirat*) til ISIS, har andre (Saltman & Smith 2015, 35; Lahoud 2018, 20) påpeget, at der er eksempler på ISIS-affilierede kvinder, som på sociale medier har ytret ønske om at deltage i voldelig jihad og kæmpe for ISIS. Vale (2019, 4-5) pointe-

rer imidlertid, at ISIS gentagne gange har afvist kvindelige supporterers ønske om at engagere sig i kamp og har omdirigeret dem til roller med støttende funktioner¹⁴. Selvom der ikke direkte er tale om ISIS, bør det nævnes, at Jacobsen (2019) i sit studie af kvindespecifikke motivationsnarrativer i danske pro-salafi-jihadistiske organisationer finder, at kvinder opfordres til at tage positionen som kvindelig kriger ved at referere til den klassiske doktrin om defensiv jihad. Esholdt (forthcoming) har i sit studie af en gruppe svenske ISIS-affilierede "søstre i troen" på de sociale medier gjort lignende fund af, at der propageres for den defensive jihad online.

Som det er blevet belyst, er der ikke forskningsmæssig enighed om vestlige ISIS-kvindes deltagelse i væbnet jihad. Når det er sagt, synes der dog at være enighed om, at såfremt nogle kvinder overhovedet har kæmpet som kvindelige krigere på slagmarken, er der tale om få kvinder, der i så fald har kæmpet til sidst. Om end der synes at være belæg for, at kvinder (dog "lokale") har opereret som selvmordsbombere i eller uden for ISIS-territorium, synes der også at være forskningsmæssig enighed om, at der i så fald er tale om relativt få kvinder. Forskere har dog bemærket, at manglen på (pålidelige) data kan betyde, at ISIS-kvinderne forskningsmæssigt er blevet misrepræsenteret.

Det kvindelige moralpoliti Al-Khansaa

ISIS har strenge regler for deres "æresystem", i hvilket hele familiens – eller et større fællesskabs – ære er afhængig af deres kvindelige medlemmers "renhed" (Speckhard & Yayla 2016, 84). Det indebærer, at kvindelig adfærd skal være stærkt kontrolleret for at beskytte deres familiers og fællesskabers ære og omdømme (Speckhard & Yayla 2016, 84). For at sikre, at æreskodekset i ISIS-territoriet blev overholdt, indsatte ISIS det såkaldte moralpoliti kaldet *hisbah*, som patruljerede for at håndhæve moralske regler for kvinder (Speckhard & Yayla 2016, 84). Til at begynde med bestod moralpolitiet udelukkende af mænd, men fordi det var upopulært, at mænd håndhævede moralske regler for kvinder, uden at disse var ledsaget af en mahram, besluttede man at indsætte et kvindeligt moralpoliti, Al-Khansaa (Speckhard & Yayla 2016, 84). Som Fraihi (2018, 24) har pointeret, er det ingen tilfældighed, at det kvindelige ISIS-moralpoliti blev kaldt Al-Khansaa-brigaden, idet Al-Khansaa, som anses

¹⁴ Konkret henviser Vale (2019:5) i denne sammenhæng til "O Women, Give Charity", *Al-Naba* vol. 45, 30 august 2016, p. 14, samt "My Being is the Shield of the Mujahideen", *Al-Naba* vol. 83, 1. juni 2017, p. 15.

for at være martyrernes moder, er en eksemplarisk rollemodel for muslimske kvinder.

Al-Khansaa udspringer sammen med bataljonen Aumahat al-Moaminin af den nu opløste bataljon Al-Dawa, som blev dannet i juni 2013 og anses for at være den første militære enhed hos ISIS, som udelukkende bestod af kvinder, om end kvinderne dog ikke modtog våbentræning her (Almohammad & Speckhards 2017, 7-8).¹⁵ Ifølge Almohammad og Speckhards (2017, 4, 6) fandtes der et kontor i Raqqa (Hamida al-Tahir centre), hvor kvinder, som ønskede at indtage operative militære roller hos ISIS, kunne registrere sig. En kvinde var ansvarlig for registreringen af kvinder og samarbejdede med seks øvrige kvindelige ISIS-nøglepersoner, hvoraf en, ifølge Almohammad og Speckhard (2017, 6-7), var en svensk kvinde kaldet Aum Fatima (født "Lisan"). Almohammad og Speckhard (2017, 6-7) har rapporteret, at registreringslister, som de er kommet i besiddelse af, viser, at der i midt maj måned 2017 var mindst 800 træned kvinder registreret hos en af de tre kvindebataljoner Khadija Bintu Kwaild, Aumahat al-Moaminin og Al-Khansaa. Således er det svært at sige, præcist hvor mange kvinder der var medlem af Al-Khansaa. Informanter interviewet af Speckhard i forskellige sammenhænge (Speckhard & Yayla 2016, 87, 230; Almohammad & Speckhards 2017, 9; Speckhard & Ellenbergs 2020, 107) fortæller imidlertid, at næsten alle de "fremmede" kvinder hos ISIS tjente moralpolitiet, og at hovedparten af kvinderne i Al-Khansaa var vestlige kvinder fra Europa, der talte fransk.¹⁶

ISIS-afhoppere har i deres vidneberetninger også rapporteret om, hvordan kvinderne i Al-Khansaa modtog militær- og efterretningstræning, hvordan de var udrustet med Kalashnikov (AK-47) og skulderbåret panserværnsvåben (RPG) og lærte om overvågningsmetoder og udførelse af attentater, om end de ikke deltog aktivt i kamp, efterretning (intelligence), snigmord eller infiltration, men i stedet var aktive i overvågning (surveillance) og håndhævelse af sharia-lov (Speckhard & Yayla 2015a, 111; 2016, 166; Almohammad & Speckhard 2017, 4, 9). Almohammad og Speckhard (2017, 9) rapporterer dog i 2017, at der var en stigende tendens til, at kvinderne i Al-Khansaa blev set i Raqqa med våben, og at dette var en indikation på at kvinder blev forberedt på at udføre kampmissioner. Ifølge en afhopper, som Speckhard og Yayla (2016, 166-167) har interviewet, bestod Al-Khansaa internt af en gruppe af lokale kvinder fra Raqqa, som

15 For et overblik over de organisatoriske rangordner og ISIS-kvindes operative roller se Almohammad & Speckhard (2017).

16 Dette synes at være i overensstemmelse med, at af de 1023 Vesteuropæiske kvinder, som tilsluttede sig ISIS, var mere end 300 fra Frankrig (som var det land, hvorfra flest vesteuropæiske kvinder tilsluttede sig) (Cook & Vale 2018:17).

var koner til lokale syriske ISIS-krigere (*ansar*¹⁷), og en gruppe kvinder bestående af koner til *mujahideen* (hellige krigere), hvoraf mange var fra europæiske lande som fx Frankrig, Italien og Belgien. Disse to grupper af kvinder blev ikke sammenblandet. Ifølge afhopperen havde konerne til mujahideen mere magt og autoritet, og i modsætning til de "lokale" kvinder i Al-Khansaa-brigaden, som fik ordrer fra "the emir of the hisbah", fik "the mujahideen's al-Khansaa" ikke ordrer fra nogen, men var uafhængige og kunne handle på egen hånd (Speckhard & Yayla 2016, 166). Dette stemmer ifølge Speckhard og Yayla (2015, 111; 2016, 166) godt overens med, at mange afhoppere har fortalt dem, at de europæiske kvinder i det kvindelige moralpoliti gik omkring i gader i Raqqa med stor autoritet, og at de ofte var sadistisk brutale.

Ifølge Speckhard og Yayla (2016, 166-167) kan den måde, som de europæiske kvinder i Al-Khansaa beskrives på, som nogle, der brutalt straffer uden ordre fra nogen, måske ses som en form for belønning, de har modtaget for at tilslutte sig ISIS som "fremmede" udefra. For Al-Khansaa-kvinder, som var koner til mujahideen, og som havde sadistiske træk eller ophobet vrede, kunne det således være attraktivt at være en del af moralpolitiet, idet den nådesløse straf af andre kvinder gav mulighed for at få afløb for vrede (Speckhard & Yayla 2016, 168). I tillæg hertil rapporteres også om, hvordan europæiske kvinder og andre "fremmede" kvinder, som havde tilsluttet sig ISIS udefra, hos det kvindelige moralpoliti kunne nyde eksklusive privilegier, idet de var trænet i at anvende våben og havde tilladelse til at køre bil og tjene en løn. De havde også lov til at patruljere gaderne uden en mahram (hvilket der var givet en fatwa for) og boede i store huse og nød god mad (Vale 2019, 4; Speckhard & Yayla 2015a, 113; 2016, 167). En afhopper, som Speckhard og Yayla (2015, 113) interviewede, fortalte: "Some Western women are very happy. They go and wander around outside with their weapons. After their husbands die, they remarry." Det bør bemærkes, at en afhopper interviewet af Speckhard og Yayla (2016, 167) også fortalte, at kvinder i Al-Khansaa, som var gift med mujahideen også kunne "go to war to fight with men". At de "fremmede" kvinder hos moralpolitiet havde særlige privilegier kan måske hænge sammen med, som pointeret af Speckhard og Yayla (2015, 107), at "fremmedkrigere" generelt blev betragtet som "true believers", idet de havde udvist stor dedikation ved at forlade deres hjemlande for at tilslutte sig ISIS.

17 Ifølge Speckhard og Yayla (2016, 109) referer *ansar* til lokale syriske kæmpere som hjælpere. I islamisk historie var *ansar* borgerne i Medina som hjalp profeten Muhammad, da han flygtede dertil for at undslippe forfølgelse i Mecca.

ISIS-afhoppere har fortalt, at kvinder generelt levede meget afsondret i ISIS-territoret og kunne risikere at blive arresteret eller få bøder, hvis de eksempelvis ikke havde sokker eller tørklæde på uden for deres hjem, eller hvis farverig beklædning var synlig under deres niqab (Speckhard & Yayla 2015a, 111; 2016, 84). De har fortalt, at kvinder i ISIS-territoret var påkrævet en meget streng dress code, hvor de fra pubertetsalderen var tvunget til at bære to *abayas* (lange islamiske dragter) for at skjule deres kropsform, sokker og sorte handsker for at dække hænder og fødder samt tre tørklæder, *niqaber*, for at dækker ansigt, nakke og skuldre, så man ikke kunne se igennem dem i direkte sollys (Speckhard & Yayla 2016, 84, 93). Kvinderne måtte heller ikke gå ud i det offentlige rum alene uden en ægtefælle eller en mahram. Hvis en kvinde manglede mad eller mælk til sin baby, fordi hendes mand var forsvundet, kunne hun ikke gå ud alene, selv hvis hun og hendes baby risikerede at dø (Speckhard & Yayla 2016, 87). En afhopper fortalte, at moralpolitiet var spundet ind i alt, og at det eksempelvis ville betale børn penge for at få dem til at give informationer om deres egen familie (Speckhard & Yayla 2016, 129). Ved den første overtrædelse for ikke at bære tørklæde korrekt blev kvinderne pålagt et sharia-kursus, ved anden overtrædelse fik de en bøde, og ved tredje overtrædelse blev både kvinden og hendes mahram ført til sharia-domstolen, hvor de blev pisket fire gange hver (Speckhard & Yayla 2015a, 111; 2016, 93). Piskning af kvinder blev foretaget af andre kvinder fra det kvindelige moralpoliti til offentligt skue (dog med tøj på) (Speckhard & Yayla 2016, 93). En afhopper fortalte, at en pige, som var blevet taget af det kvindelige moralpoliti for at have gået på gaden i Raqqa uden tørklæde, fik valget mellem at blive pisket eller "bidt" i brysterne med et metalinstrument med "tænder" (torturredskab, der minder om en tang) (Speckhard & Yayla 2016, 93-94). Pigen valgte sidstnævnte og blev "bidt" så voldsomt i brysterne af andre kvinder fra moralpolitiet med metalinstrumentet, at hun forblødte og døde (Speckhard & Yayla 2016, 93-94).

Kvinderne i det kvindelige moralpoliti er i det hele taget blevet beskrevet som sadistiske i deres tortur af andre kvinder (Speckhard & Yayla 2016, 94; Speckhard, Shajkovci & Yayla 2018). En informant, som havde arbejdet i en organisation, der arbejdede med kvinder, og som Almohammad og Speckhard (2017) interviewede, fortalte:

Daesh did to men what many men did to women before. You would expect that from radicals. But to see women oppressing, abusing, and belittling other women at this scale, it feels like betrayal. It is so repulsive that I feel nauseous. You know they have an office for Daesh women? If somehow you forget yourself and speak loudly or take off your gloves, you should pray that if Daesh catches you that it is the Daesh men. You can beg the men, you can apologize, there is a chance that they would limit their abuse to verbal. Daesh women have no hearts (Almohammad & Speckhard 2017, 1).

Det kvindelige moralpoliti stod også for at tage sig af alt, som havde at gøre med de kvindelige sexslaver (*sabaya*) (Speckhard & Yayla 2016, 107). En afhopper forklarede for Speckhard og Yayla (2016, 109), at der var specielle steder i Raqqa, hvor moralpolitiet holdt til, og hvor slaverne blev solgt (fx Market Nihasse). ISIS mente, at yazidierne havde satan som deres gud og tog hovedsageligt disse som slaver (Speckhard & Yayla 2016, 109-110). IS-ideologien argumenterer, ifølge Speckhard og Yayla (2015, 113) for, at islam tillader det at tage og distribuere slaver som krigsbytte.

Ifølge Speckhard og Yayla (2016, 109) havde de mandlige fremmedkrigere fra Vesten, ligesom de vestlige kvinder, som tilsluttede sig ISIS, også flere privilegerer end de lokale krigere (ansar), blandt anden det privilegium, at de kunne have sexslaver. Det var kun tilladt fremmedkrigere at komme til slavemarkedet og købe slaver, som kunne købes for 1000-3000 dollars, såfremt krigerne kunne fremvise godkendte dokumenter fra moralpolitiet, der tillod dem at købe slaver (Speckhard & Yayla 2015a, 113; 2016, 109-110). ISIS-afhoppere interviewet af Speckhard og Yayla (2015, 111-113; 2016, 88, 120-121) fortalte også, at der fandtes "ægteskabsbureauer", hvor mænd kunne henvende sig, hvis de ønskede en kone, mens kvinder, som ønskede at gifte sig, skulle henvende sig til det kvindelige moralpoliti, som også arbejdede med at arrangere ægteskaber. Ifølge afhoppere drev det kvindelige moralpoliti også et hotel i Raqqa, beskrevet som et "sister house", hvor en gruppe europæiske kvinder, som havde tilsluttet sig Kalifatet som ægteskabspartnere ("the brides") og var gift med mujahideen, havde som eneste job i dagtimerne at være på internettet, hvor de arbejdede med at rekruttere andre europæiske kvinder online (Speckhard & Yayla 2015a, 111-113; 2016, 121-122).

Peresin og Cervone (2015, 502) har stillede spørgsmålet, om dannelsen af Al-Khansaa, som primært havde til formål at få kontrol med organisationens kvinder, dermed repræsenterer grænsen for, hvad ISIS-kvinder kunne opnå med hensyn til at indtage en mere aktiv rolle i Kalifatet, eller om Al-Khansaa skal ses som det først skridt i kvinders forsøg på at opnå en mere militant rolle. Ifølge Almohammad og Speckhard (2017, 4) var Al-Khansaa's rolle først og fremmest at overvåge og håndhæve sharia-lov over andre kvinder med hensyn til opførsel og påklædning, om end de som beskrevet kunne være sadistisk barbariske. Almohammad og Speckhard (2017, 9) fastslår dog, at europæiske medlemmer af Al-Khansaa, som har modtaget våben træning og er blevet ideologisk indoktrineret, kan udgøre en alvorlig trussel, hvis de returnerer til deres hjemlande, hvor straffen for at have haft tilknytning til ISIS typisk ikke er særlig lang.

Konklusion

Denne artikel har kigget nærmere på den eksisterende forskning om vestlige ISIS-kvindes roller i Kalifatet med henblik på at belyse spørgsmålet om, hvorvidt de skandinaviske ISIS-kvinder har indtaget operative militære roller i Kalifatet.

Som belyst er der ikke forskningsmæssig enighed om ISIS-kvindes deltagelse i væbnet jihad. Uenigheden er tydeligst trukket op mellem Winter (2018) samt Winter og Margolin (2017) på den ene side og Cottee og Bloom (2017) på den anden side. Winter (2018) og Winter og Margolin (2017) mener, at ISIS' officielle politik om kvinders deltagelse i væbnet jihad indtil 2017 har ligget på linje med andre salafi-jihadistiske organisationer om, at kvinder kun må kæmpe i særlige nødstilfælde, når en religiøs leder har udsendt en fatwa, der godkender det, men at der efter 2017 skete et skift i ISIS' jihadi-konventioner, der har tilladt kvinder at kæmpe i overensstemmelse med den klassiske doktrin om defensiv jihad. Denne påstand forholder Cottee og Bloom (2017) sig stærkt kritisk til, idet de ikke mener, at der er tilstrækkeligt belæg herfor. Efter deres opfattelse foretager Winter og Margolin søgte fortolkninger af ISIS-propaganda materiale, som de ikke forholder sig kritisk til, ligesom de ukritisk anvender journalistiske medieberetninger som empirisk belæg.

Om end det ikke er usædvanligt, at den islamistiske radika-

liserings- og terrorforskning benytter sig af journalistiske kilder (fx Cottee 2019; Pearson 2016; McDonald 2018) grundet de alvorlige problemer med at få adgang til data, er det vigtigt at understrege, at journalistiske medieberetninger ikke giver adgang til en objektiv virkelighed, som forskere blot kan acceptere uden kildekritik. Som gennemgangen af den tidligere forskning har vist, er der således ikke stærkt forskningsmæssigt belæg for, at ISIS-kvinderne skulle have deltaget i væbnet jihad som kvindelige krigere på slagmarken. Yderligere synes der at være forskningsmæssig enighed om, at såfremt de kvindelige ISIS-krigere på slagmarken i videoen "Inside the khilafah 7" overhovedet er kvinder, er der tale om et mindre antal kvinder der i så fald har kæmpet til sidst. Sammenholdt med at i alt ca. 5000 kvinder tilsluttede sig ISIS, må det følgelig konkluderes, at det er stærk tvivlsomt, om nogen skandinaviske ISIS-kvinder skulle have opereret som kvindelige krigere i slagmarken. Derimod synes der at være noget empirisk belæg for ISIS-kvindes deltagelse i væbnet jihad som selvmordsbombere (enten inden for eller uden for ISIS-territoret), idet beretninger herom ikke kun stammer fra medierne, men også fra ISIS-afhøpere og fra kvinder, som selv har ytret ønske om at blive selvmordsbombere hos ISIS. Det bør dog understreges, at forskningen peger på, at ISIS primært anvendte "lokale" kvinder som selvmordsbombere og ikke vestlige kvinder. Yderligere bør det igen understreges, at rapporteringerne om kvindelige ISIS-selvordsbombere er relativt få, sammenholdt med at ca. 5000 kvinder tilsluttede sig Kalifatet. Følgelig er det også stærkt tvivlsomt, at skandinaviske ISIS-kvinder har ageret kvindelige selvmordsbombere.

Til gengæld forekommer det sandsynligt, at skandinaviske ISIS-kvinder har været en del af moralpolitiet Al-Khansaa. Som vi har set, kan vidner berette om at Al-Khansaa i høj grad bestod af vesteuropæiske "fremmede" kvinder, som ikke bare har arbejdet med at arrangere ægteskaber, sælge sexslaver eller drive et "sister house", hvorfra europæiske kvinder arbejdede online med at propagandere og rekruttere andre kvinder fra Vesten, men også har modtaget militær- og efterretningstræning og har været sadistisk brutale i deres straf af andre kvinder. Der er også forskningsmæssigt belæg for at antage, at skandinaviske kvinder har haft ledende roller i de operationelle militære rangordner hos ISIS.

Opsummerede kan det siges, at grundet de alvorlige problemer med adgang til relevant data, må forskningen om ISIS-kvin-

dernes indtagelse af operative militære roller endnu betragtes som spæd. Det er derfor svært, for ikke at sige umuligt, at nå udtømmelige eller definitive konklusioner – også når det specifikt handler om de skandinaviske ISIS-kvinder. Man kan dog sige, at bare det at tilslutte sig en militant islamistisk organisation som ISIS er at støtte op om voldelig jihad, uanset om man blot har været jihadistkone og mor til den nye generation af jihadister.

Abstract

This article contributes to the current discussions on whether Scandinavian ISIS women have played active roles in the Caliphate, by providing an overview of the existing research relating specifically to women's operational military roles in ISIS. Thus, the article focuses on the discussions around whether ISIS women have taken up arms in violent jihad as female fighters on the battlefield or as suicide bombers. In addition, the article takes a closer look at women's roles in the female moral police, the Al-Khansaa Brigade, which is known to be extremely brutal in its enforcement of Sharia, as well as at discussions about whether the formation of Al-Khansaa should be seen as a step towards women's achievement of a more active militant role in ISIS. Based on the existing research the article concludes that it is highly doubtful that the Scandinavian ISIS women have been fighters on the battlefield or suicide bombers. On the other hand, it is likely that Scandinavian ISIS women have been part of Al-Khansaa and have received military and intelligence training there.

Fond

Nærværende artikel er finansieret af The Swedish Research Council for Health, Working Life and Welfare (FORTE) (nr. 2016-01119).

Bibliografi

- Aasgaard, Andrea. 2017a. "Scandinavia's Daughters in the Syrian Civil War: What can we Learn from their Family Members' Lived Experiences?" In *Journal for Deradicalization* 13: 243-275.
- Aasgaard, Andrea. 2017b. "Migrants, Housewives, Warriors or Sex Slaves: AQ's and the Islamic State's Perspectives on Women." In *Connections: The Quarterly Journal* 16 (1): 99-111.
- Almohammad, Assad H. & Speckhard, Anne. 2017. *The Operational Ranks and Roles of Female ISIS Operatives: From Assassins and Morality Police to Spies and Suicide Bombers*. Washington, DC: International Center for the Study of Violent Extremism. <https://www.icsve.org/the-operational-ranks-and-roles-of-female-isis-operatives-from-assassins-and-morality-police-to-spies-and-suicide-bombers/> (downloaded 3. oktober 2021).
- Axelsson, Karin & Lynggaard, Mathias Bay. 2021. "Kvinderne i IS var ikke kun 'jihadi-koner'" *Danmarks Radio P1 Orientering*, 26. marts 2021.
- Bloom, Mia. 2011. *Bombshell: The Many Faces of Women Terrorists*. London: Hurst.
- Bloom, Mia & Lokmanoglu, Ayse. 2020. "From Pawn to Knights: The Changing Role of Women's Agency in Terrorism?" In *Studies in Conflict & Terrorism*. Published online 30 April 2020. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1759263>
- Cook, David. 2005. "Women Fighting in Jihad?" In *Studies in Conflict & Terrorism* 28 (5): 375-384.
- Cook, Joana & Vale, Gina. 2018. *From Daesh to 'Diaspora': Tracing the Women and Minors of Islamic State*. International Centre for the Study of Radicalization. <https://icsr.info/wp-content/uploads/2018/07/ICSR-Report-From-Daesh-to-%E2%80%98Diaspora%E2%80%99-Tracing-the-Women-and-Minors-of-Islamic-State.pdf> (downloaded 1. oktober 2021).
- Cottee, Simon. 2019. *ISIS and the Pornography of Violence*. London, Anthem Press.
- Cottee, Simon & Bloom, Mia. 2017. "The Myth of the ISIS Female Suicide Bomber", In *Atlantic*, 8. September 2017.
- Esholdt, Henriette Frees. Forthcoming. "The Attractions of Salafi-Jihadism as a Gendered Counterculture: Propaganda Narratives from the Swedish Online 'Sisters in Deen'." In Magnus Ranstorp, Linda Ahlerup & Filip Ahlin (eds.): *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*. London: Routledge. Publiceres 17. Juni 2022.
- Esholdt, Henriette Frees & Jørgensen, Kathrine Elmoose Jørgensen. 2021. "Emotional Trials in Terrorism Research: Running Risks when Accessing Salafi-Jihadi Foreign Fighter Returnees and their Social Milieu." In *Studies in Conflict & Terrorism*. Publiceret 11. August 2021. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2021.1962500>
- Fraih, Hind. 2018. "The Future of Feminism by ISIS is in the Lap of Women." In *International Annals of Criminology* 56: 23-31.
- FOI. 2018. "Digital Jihad. Propaganda from the Islamic State." The Swedish Defence Research Agency. file:///C:/Users/soc-hf_/Downloads/FOIR4645.pdf (downloaded 31. januar 2022).
- Gentry, Caron E. 2020. *Disordered Violence – How Gender, Race and*

- Heteronormativity Structure Terrorism*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hoyle, Carolyn, Alexandra Bradford & Frenett, Ross. 2015. *Becoming Mulan? Female Western Migrants to ISIS*. Institute for Strategic Dialogue. https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/02/ISDJ2969_Becoming_Mulan_01.15_WEB.pdf (downloaded 30 januar 2020).
- Horgan, John. 2008. "Interviewing terrorists: A case for primary research." In H. Chen, E. Reid, J. Sinai, A. Silke & B. Ganor (eds.): *Terrorism informatics: Knowledge management and data mining for homeland security*, pp. 73-99. Springer.
- Huey, Laura, Inch, Rachel & Peladeau, Hillary. 2019. "'@ me if you need shoutout': Exploring Women's Roles in Islamic State Twitter Networks." In *Studies in Conflict & Terrorism* 42 (5): 445-463.
- Huey, Laura & Witmer, Eric. 2016. "#IS_Fangirl: Exploring a New Role for Women in Terrorism." In *Journal of Terrorism Research* 7 (1): 1-10.
- Jackson, Leonie B. 2019. "Framing British 'Jihadi Brides': Metaphor and the Social Construction of I.S. Women." In *Terrorism and Political Violence*. Publiceret 9. september 2019). <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1656613>
- Jacobsen, Sara Jul. 2019. "Calling on Women: Female-Specific Motivation narratives in Danish online Jihad Propaganda." In *Perspectives on Terrorism* 13 (4): 4-26.
- Jacobsen, Sara Jul. 2016. "'Mother', 'martyr wife' or 'mujahida': the Muslim woman in Danish online jihadi Salafism." In *Tidsskrift for Islamforskning* 10 (1): 165-187.
- Jørgensen, Kathrine Elmose & Esholdt, Henriette Frees. 2021. "'She Is a Woman, She Is an Unbeliever – You Should not Meet with Her': An Ethnographic Account of Accessing Salafi-Jihadist Environments as Non-Muslim Female Researchers." In *Journal of Qualitative Criminal Justice and Criminology* 10 (3): 1-30.
- Klausen, Jytte. 2015. "Tweeting the Jihad: Social Media Networks of Western Foreign Fighters in Syria and Iraq." In *Studies in Conflict & Terrorism* 38 (1): 1-22.
- Khelghat-Doost, Hamoon. 2019. "The Strategic Logic of Women in Jihadi Organizations." In *Studies in Conflict & Terrorism* 42 (10): 853-877.
- Khelghat-Doost, Hamoon. 2017. "Women of the Caliphate: The Mechanism for Women's Incorporation into Islamic State (IS)." In *Perspectives on Terrorism* 11 (1): 17-25.
- Knop, Katharina Von. 2007. "The Female Jihad: Al Qaeda's Women." In *Studies in Conflict & Terrorism* 30 (5): 397-414.
- Lahoud, Nelly. 2018. *Empowerment or Subjugation: An analysis of ISIL's gendered messaging*. UN Women. <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20arab%20states/attachments/publications/lahoud-fin-web-rev.pdf?la=en&vs=5602> (downloaded 1. oktober 2021).
- Lahoud, Nelly. 2017. "Can Women Be Soldiers of the Islamic State?" In *Survival* 59 (1): 61-78.
- Lahoud, Nelly. 2014. "The Neglected Sex: The Jihadis' exclusion of Women from Jihad." In *Terrorism and Political Violence* 26 (5): 780-802.
- Larsen, Jeppe Fuglsang. 2020. "Talking about radicalization." In *Nordic Journal of Criminology* 21 (1): 49-66.
- Lum, Cynthia, Kennedy, Leslie W. & Sherley, Alison J. 2006. *The Effectiveness of Counter-Terrorism Strategies: A Campbell Systematic Review*. The Campbell Collaboration, Washington, 2006.
- Martini, Alice. 2018. "Making women terrorists into 'Jihadi brides': an analysis of media narratives on women joining ISIS." In *Critical Studies on Terrorism* 11 (3): 458-477.
- McDonald, Kevin. 2018. *Radicalization*. Cambridge, Polity Press.
- Musial, Julia. 2016. "'My Muslim sister, indeed you are a mujahidah' – Narratives in the propaganda of the Islamic State to address and radicalize Western Women. An Exemplary analysis of the online magazine Dabiq." In *Journal of Deradicalization* 17 (9): 39-100.
- Navest, Aysha, Koning, Martijn de & Moors, Annelies. 2016. "Chatting about marriage with female migrants to Syria: Agency beyond the victim versus activist paradigm." In *Anthropology Today* 32 (2): 22-25.
- Nissen, Stine Kærgaard. 2021. "At tilslutte sig Kalifatet som vestlig kvinde var også et opgør med præstationssamfundet." In *Politiken*, 17. oktober.
- Nørskov, Steen. 2021. "Hvis mødrene kom hjem." In *Deadline*, DR2, 31. marts.
- Pearson, Elizabeth. 2018a. "Online as the New Frontline: Affect, Gender, and ISIS-Take-Down on Social Media." In *Studies in Conflict & Terrorism* 41 (11): 850-874.
- Pearson, Elizabeth. 2018b. "Wilayat Shahidat: Boko Haram, the Islamic State, and the Question of the Female Suicide Bomber." In Jacob Zenn (ed.): *Boko Haram Beyond the Headlines: Analyses of Africa's Enduring Insurgency*, pp.

- 33-52. <https://ctc.usma.edu/app/uploads/2018/05/Boko-Haram-Beyond-the-Headlines.pdf> (downloaded 30. januar 2020).
- Pearson, Elizabeth. 2016. "The Case of Roshonara Choudhry: Implications for Theory on Online Radicalization, ISIS Women, and the Gendered Jihad." In *Policy & Internet* 8 (1): 5-33.
- Pearson, Elizabeth & Winterbotham, Emily. 2017. "Women, Gender, and Daesh Radicalization." In *The RUSI Journal* 162 (3): 60-72.
- Peresin, Anita & Cervone, Alberto. 2015. "The Western Muhajirat of ISIS." In *Studies in Conflict & Terrorism* 38 (7): 495-509.
- Politiets Efterretningstjeneste. 2018. *Vurdering af terrortruslen mod Danmark*. https://www.pet.dk/Center%20for%20Terroranalyse/~/_/media/VTD%202018/Vurderingafterterrortruslen-modDanmark2018pdf.ashx (downloaded 1. oktober 2021).
- Sageman, Marc. 2014. "The Stagnation in Terrorism Research." In *Terrorism and Political Violence* 26 (4), 565-580.
- Sageman, Marc. 2004. *Understanding Terror Networks*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Saltman, Erin M. & Smith, Melanie. 2015. *Till Martyrdom Do Us Part' Gender and the ISIS Phenomenon*. Institute for Strategic Dialogue and International Centre for the Study of Radicalization. <https://icsr.info/wp-content/uploads/2015/06/ICSR-Report-'Till-Martyrdom-Do-Us-Part'-Gender-and-the-ISIS-Phenomenon.pdf> (downloaded 30. januar 2020).
- Sjoberg, Laura. 2018. "Jihadi brides and female volunteers: Reading the Islamic State's war to see gender and agency in conflict dynamics." In *Conflict Management and Peace Science* 35 (3): 296-311.
- Speckhard, Anne & Ellenberg, Molly. 2020. "ISIS in Their Own Words: Recruitment History, Motivations for Joining, Travel, Experiences in ISIS, and Disillusionment over Time – Analysis of 220 In-depth Interviews of ISIS Returnees, Defectors and Prisoners." In *Journal of Strategic Security* 13 (1): 82-127.
- Speckhard, Anne. 2018. *The Lion and the Lioness of the Islamic State*. ICSVE 18. juli. <https://www.icsve.org/the-lion-and-the-lioness-of-the-islamic-state/> (downloaded 28. september 2021).
- Speckhard, Anne & Yayla, Ahmet S. 2016. *ISIS Defectors: Inside Stories of the Terrorist Caliphate*. McLean, VA: Advances Press.
- Speckhard, Anne & Yayla, Ahmet S. 2015a. "Eyewitness Accounts from Recent Defectors from Islamic State: Why They Joined, What They Saw, Why They Quit." In *Perspectives on Terrorism* 9 (6): 95-118.
- Speckhard, Anne & Yayla, Ahmet S. 2015b. *ISIS Ready to activate an "all female suicide brigade"?* ICSVE Brief Reports. <https://www.icsve.org/isis-readying-to-activate-an-all-female-suicide-brigade/> (downloaded 1. oktober 2021).
- Speckhard, Anne; Shajkovi, Ardian & Yayla, Ahmet S. 2018. "Defected from ISIS or Simply Returned, and for How Long? Challenges for the West in Dealing with Returning Foreign Fighters." In *Homeland Security Affairs* 14, Article 1. <https://www.hsaj.org/articles/14263> (downloaded 28. september 2021).
- Spencer, Amanda. 2016. "The Hidden Face of Terrorism: An analysis of women in the Islamic State." In *Journal of Strategic Security* 9 (3): 74-98.
- Shapiro, Lauren R. & Maras, Marie-Helen. 2019. "Women's Radicalization to Religious Terrorism: An Examination of ISIS cases in the United States." In *Studies in Conflict & Terrorism* 42 (1-2): 88-119.
- Swedish Defence University. 2017. *Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq. An analysis of open-source intelligence and statistical data*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1110355/FULLTEXT01.pdf> (downloaded 30. januar 2020).
- Vale, Gina. 2019. *Women in Islamic State: From Caliphate to Camps*. International Centre for Counter-Terrorism – The Hague. <https://icct.nl/app/uploads/2019/10/Women-in-Islamic-State-From-Caliphate-to-Camps.pdf> (downloaded 1. oktober 2021).
- van San, Marion. 2018. "Belgian and Dutch Young Men and Women Who Joined ISIS: Ethnographic Research among the Families They Left Behind." In *Studies in Conflict & Terrorism* 41 (1), 39-58.
- Warrick, Joby. 2016. *Black Flags. The Rise of ISIS*. London: Corgi Books.
- Winter, Charlie. 2018. *ISIS, Women and Jihad: Breaking With Convention*. Tony Blair Institute for Global Change. <https://institute.global/sites/default/files/articles/ISIS-Women-and-Jihad-Breaking-With-Convention.pdf> (downloaded 1. oktober 2021).
- Winter, Charlie. 2015. *Women of the Islamic State: A Manifesto on Women by the Al-Khanssaa Brigade*. London, Quilliam.
- Winter, Charlie & Margolin, Devorah. 2017. "The Mujahidat Dilemma: Female Combatants and the Islamic State." In *CTC Sentinel* 10 (7).